

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Інституту спеціальної педагогіки
і психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України
доктор психологічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Леся Прохоренко

26 вересня 2025 року

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТНОЇ КОМПІСІ

з питань попереднього розгляду дисертації
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
в Інституті спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України.
26 вересня 2025 року

На підставі розгляду дисертаційної роботи Ніколенко Людмили Миколаївни «Теоретичні та методичні засади формування інклюзивного освітнього простору в закладах вищої освіти», 47 наукових публікацій, у яких висвітлено основні результати дисертації, встановлено:

1. **Актуальність і відповідність чинним вимогам і паспорту спеціальності.** Дисертаційна робота Ніколенко Людмили Миколаївни «Теоретичні та методичні засади формування інклюзивного освітнього простору в закладах вищої освіти» є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним авторкою на актуальну тему формування засад інклюзивного освітнього простору, містить нові обґрунтовані положення й результати, які в сукупності розв'язують важливу в сучасних умовах науково-прикладну проблему системного формування інклюзивного освітнього простору в закладах вищої освіти з урахуванням євроінтеграційної і української законодавчої бази. Підґрунтям дослідження стали нормативно-правові положення Концепції розвитку інклюзивного навчання (2010), законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2018); Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти (2019); Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (2021); Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки (2021); Національної стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (2021); Програми

великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок» (2022); Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року (2024) та ін.

Дисертаційне дослідження є вагомим внеском у розвиток сучасної корекційної та інклюзивної педагогіки. З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних результатів, практичну вагомість сформульованих положень і висновків, *науковий рівень* представленості результатів рецензована дисертаційна робота Ніколенко Л.М. повністю відповідає:

а) чинним вимогам до докторських дисертацій (п.п. 6, 7, 8, 9, 10, 11 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою КМ України від 17.11.2021 року № 1197, зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ України № 507 від 03.05.2024 року та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 року, зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 року);

б) паспорту спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка та профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.450.01 Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, якій надано право проведення захисту докторських дисертацій за цією спеціальністю.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами. Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України «Педагогічні технології оптимізації інклюзивного навчання в закладах освіти» (ДР № 0124U000467). Науковий консультант - доктор педагогічних наук, професор Кульбіда С.В. Тема дисертації затверджена вченою радою наукової установи (протокол № 3 від 11.11.2024 року), узгоджена на засіданні бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень в галузі педагогіки та психології в Україні НАПН України (протокол № 4 від 18.12.2024 року).

3. Науковий апарат дисертації чітко визначений і сформульований. Мета, предмет, об'єкт, завдання відповідають обраному напрямку дослідження, отримані результати мають наукову новизну та сприяють досягненню мети, конкретних завдань. Обґрунтована і представлена сучасна концепція, яка розрита у гуманістичних, євроінтеграційних положеннях у вищій освіті і містить комплекс теоретичних та методологічних положень, що уможливили вибудовування стратегії розв'язання поставлених завдань. Вдало підібрано комплекс взаємодоповнюючих теоретичних, емпіричних, статистичних методів дослідження.

4. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: *уперше*: теоретично обґрунтовано та розроблено цілісну систему формування інклюзивного освітнього простору в ЗВО; визначено концептуальні засади системного формування інклюзивного освітнього простору в ЗВО; інтерпретовано сутність поняття «інклюзивний освітній простір закладу вищої освіти» в аспекті стратегії сталого розвитку та концепції соціальної освітньої інклюзії; аргументовано й доведено цінність інклюзивно-освітнього простору в ЗВО як системного соціокультурного феномену; розроблено структурно-функціональну модель інклюзивного освітнього простору в закладах вищої освіти, ефективність якої забезпечується комплексним функціонуванням взаємопов'язаних і взаємообумовлених сегментів (гуманістично-ціннісний, інституційно-організаційний і технологічно-методичний); модифіковано діагностичну методику «Індекс інклюзії» (Т. Бут) для комплексного оцінювання інклюзивного освітнього простору в ЗВО, визначено та обґрунтовано відповідні критерії, рівні й показники оцінювання; розроблено методичне забезпечення кожного з означених сегментів системного формування інклюзивного освітнього простору в ЗВО;

поглиблено та уточнено: зміст понять «інклюзивна вища освіта», «здобувач вищої освіти з особливими освітніми потребами», «життєтворча компетентність», «освітній простір», «інклюзія», «інклюзивність» у кластері «освіти 4.0» та життєвих навичок ХХІ століття; уявлення про шляхи інтеграції інклюзивних цінностей у простір закладів вищої освіти; сутність організаційно-педагогічних підходів та складників освітнього процесу в ракурсі інклюзивних освітніх стандартів;

подальшого розвитку набули: концептуально-інтерпретаційні концепти системного, синергетичного, людиноцентричного, компетентнісного, технологічного, безбар'єрного підходів до теоретико-методологічного дослідження проблеми формування інклюзивного освітнього простору в ЗВО; ідеї інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами.

5. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні в практичну площину методичного забезпечення системного формування інклюзивного освітнього простору в ЗВО, яке склали авторські курси неформальної освіти: «Інклюзивна культура особистості» (в модифікації для здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та співробітників), «Інклюзивне лідерство», «Технології інклюзивного навчання в закладах вищої освіти»; модифікації та укладенні експериментальних опитувальників оцінювання інклюзивного освітнього простору в закладах

вищої освіти, що може бути використано у подальших дослідженнях з порушеної проблеми; розробленні та реалізації організаційно-педагогічних, методологічних, технологічних підходів щодо розвитку інклюзивної організаційної культури, упровадження інклюзивної інституційної політики та поширення інклюзивних практик в закладах вищої освіти; розробленні нормативного та програмно-методичного забезпечення системного формування інклюзивного освітнього простору в закладах вищої освіти, до якого увійшли: навчально-методичний посібник «Інклюзивний простір в закладі вищої освіти: теоретико-методичні аспекти та самооцінювання»; «вхідний опитувальник» для здобувачів вищої освіти з ООП; таблиці рекомендацій щодо удосконалення локальної нормативної бази в аспекті інклюзивності; положення про центр супроводу інклюзивного навчання, удосконалені робочі програми освітніх компонент «Основи інклюзивної освіти», «Інклюзивне навчання», «Інклюзивна освіта»; програми вибіркового освітнього компонент «Інклюзивне навчання у закладі вищої освіти», «Інклюзивна взаємодія в соціальному середовищі».

Обґрунтовано доведено, що результати дослідження можуть бути використані закладами вищої освіти для вивчення різних інклюзивних можливостей; у розвитку підходів до організації та забезпечення інклюзивного освітнього процесу у вищій школі, а також будь-якими зацікавленими особами для інтеграції інклюзивних цінностей та практик у суспільне життя.

6. Основні положення і результати впроваджено в роботу Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (довідка № 86-904-01 від 26.02.2025 р.); Львівського національного університету імені Івана Франка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії Запорізької обласної ради (довідка № 01-22/481 від 23.05.2025 р.); Кам'янець-Подільського національного педагогічного університету імені Івана Огієнка (довідка № 20/25 від 06.05.2025 р.); Донбаського державного педагогічного університету (довідка № 3-10-677 від 12.12.2024 р.); Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 2024|01-50|02 від 30.05.2025 р.) та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1257 від 30.05.2025 р.).

7. Основні положення і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 47 публікаціях. Головні наукові результати дисертації представлено в 23 наукових публікаціях, з яких: 7 колективних публікацій у виданнях, проіндексованих в міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science Core Collection, 1 одноосібна монографія та розділи у 2-х

колективних монографіях, 1 стаття у співавторстві в науковому періодичному зарубіжному виданні, 11 статей у фахових виданнях України (Категорія «Б»), 1 навчально-методичний посібник. Апробацію матеріалів дисертації висвітлено в 11 наукових працях апробаційного характеру та 13 працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

**Статті в наукових періодичних виданнях,
що включені до міжнародних наукометричних баз
Scopus, Web of Science Core Collection**

1. Bakhmat, N., Ustymenko, O., Nikolenko, L., Chernova, T., & Olyanych, V. (2023). Theoretical and methodological analysis of modern educational phenomena: Gamification, digitalization. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*, 27 (Esp. 2), 1-15. <https://doi.org/10.22633/rpge.v27iesp.2.18383>
2. Bakhmat, O., Lisina, L., Udovenko, I., **Nikolenko, L.**, & Buhla, N. (2022). Development of online and offline academic mobility of students in modern conditions. *Revista de Tecnología de Información y Comunicación en Educación*, 16(3), 146-159. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.11>
3. Hordiichuk, O., Nikolenko, L., Shavel, K., Zakharina, M., & Khomyk, T. (2022). Analysis of models of inclusive education in European countries (experience for Ukraine). *Eduweb: Revista de Tecnología de Información y Comunicación en Educación*, 16(4), 32-41. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.04.3>
4. Hudym, I., Abilova, O., Potapiuk, L., Nikolenko, L., & Poliakova, A. (2024). Strategies and best practices for promoting inclusive education to meet diverse learning needs. *The Journal Knowledge & Diversity (RCD)*, 16(42), 270-286. <https://doi.org/10.18316/rcd.v16i42.11682>
5. Nechyporenko, V., **Nikolenko, L.**, Nichuhovska, L., Omelchenko, M., Bondarenko, Z. (2024). Mobile technologies as a tool to support inclusive learning in higher education institutions. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*, 12(4), 651-660. <https://doi.org/10.21533/pen.v12.i4.69>
6. Nichuhovska, L., **Nikolenko, L.**, Bondarenko, Z., Motorina, V., & Prykhodko, T. (2023). Challenges and prospects of online education in the context of barrier-free access. *Multidisciplinary Reviews*, 6, e2023spe020. <https://doi.org/10.31893/multirev.2023spe020>
7. **Nikolenko, L. M.** (2017). Forming the auditory perception of preschoolers with general underdevelopment of speech by means of psycholinguistic game. *Science and Education: Scientific and Practical Journal*, (10), 147-153. K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-10-20>
8. Zhadlenko, I., Morenko, O., **Nikolenko, L.**, Lastochkina, O., & Mykytenko, M. (2025). Digital Transformation of Education as a Space For Supporting Learners With Special Needs - Challenges And Prospects For Inclusion. *Seminars in Medical Writing and Education*, 4, 704. <https://doi.org/10.56294/mw2025704>

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав

9. Nikolenko, L., & Radchenko, O. (2023). Development of educational motivation of a child with developmental characteristics in an inclusive environment. *International Periodic Scientific Journal*, (18)(3), 79-86. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-18-03-062>

Монографії

10. Ніколенко Л. М. (2024). Інклюзивний освітній простір у закладі вищої освіти : монографія. Видавництво «Грані». <https://doi.org/10.33287/2220243>

Розділ монографії

11. Ніколенко, Л. М. (2022). Сутність та зміст феномену «життєтворча компетентність» у філософії освіти. У Л. І. Нічуговська, Л. М. Ніколенко та ін., *Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти: Колективна монографія* (уклад. А. О. Криворотько, с. 8-24, 118-130). Видавець Біла К. О.

http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=15105

12. Ніколенко, Л. М. (2020). Формування гігієнічних навичок у молодших школярів із затримкою психічного розвитку в аспекті проблеми педагогіки здоров'я. У В. А. Гладуш, Н. В. Зимівець, З. П. Бондаренко, Л. М. Ніколенко та ін. (Авт. кол.), *Педагогіка здоров'я як основа розвитку потенціалу особистості: Колективна монографія* (с. 237-261). Видавництво «ЛІРА». <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723081pdf>

Статті в наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз

13. Ніколенко, Л. (2025). Вектори формування інклюзивної організаційної культури в закладі вищої освіти. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*, 25, 219-231. <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2025-25.219-231>

14. Ніколенко, Л. (2025). Досвід організації інклюзивного навчання в закладах вищої освіти України. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 117(1), 59-72. <https://doi.org/10.33189/ectu.v117i1>

15. Ніколенко, Л. (2024). Інклюзія у вищій освіті: філософсько-суспільний вимір. *Науковий журнал Хортицької національної академії*, 1(10), 87-95. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-10-9>

16. Ніколенко, Л. (2024). Інтеграція інклюзивних підходів у вищу освіту в контексті сталого розвитку. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 115(3), 146-164. <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.191>

17. Ніколенко, Л. (2025). Організаційно-освітні принципи включення здобувачів в інклюзивний простір закладу вищої освіти. *Inclusion and Diversity*, 5, 48-53. <https://doi.org/10.32782/inclusion/2025.5>

18. Ніколенко, Л. (2025). Практика організації інклюзивного навчання в європейських закладах вищої освіти (приклад Чехії та Словаччини). *Освіта*

осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 1(26), 138-152. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.282>

19. Ніколенко, Л. (2024). Розвиток життєтворчої компетентності студентів з особливими освітніми потребами. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2(25), 169-189. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.263>

20. Ніколенко, Л. М. (2025). Сутність концепту «інклюзивний освітній простір закладу вищої освіти». *Науковий журнал Хортицької національної академії*, 1(12), 92-98. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-15>

21. Ніколенко, Л.М. & Нічуговська, Л. І. (2020). Педагогічний менеджмент у розвитку інтегральної компетентності майбутніх фахівців галузі спеціальної освіти в умовах магістратури. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*, (16, т. 2), 188-201. <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2020-16.188-201>

22. Ніколенко, Л.М. & Нічуговська, Л.І. (2020). Розвиток інклюзивно орієнтованих компетентностей майбутніх педагогів спеціальної освіти в умовах магістратури. *Науковий журнал Хортицької національної академії*, 3, 109-118. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-3-11>

23. Ніколенко, Л.М. & Нічуговська Л.І. (2022). Теоретико-методологічні основи розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів спеціальної освіти у світлі компетентнісного підходу. *Науковий журнал Хортицької національної академії*, 7, 60-70. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-7-6>

Опубліковані праці апробаційного характеру

24. Nikolenko, L. & Kutina, K. (2024). Speech developmental environment as a means of socialization of children of pre-school age with visual impairments. *International scientific publication. Sworld-US*, 1 (USC23-01), 121-126. <https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc23-00-006>

25. Ніколенко, Л.М. & Поліщук, Ю.В. (2022). Організація ділового спілкування фахівців, які працюють з немовленими дітьми в Україні та за її межами. *Innovations and Prospects for the Development of Science and Technology in the 21st Century: Challenges of the Future. / Materials International scientific conference*, (December 25, 2022, Poland), 37-41. <https://futura-publiishing.com/wp-content/uploads/2022>

26. Ніколенко, Л.М. (2019). Спілкування як особистісний ресурс формування життєтворчої компетентності магістра спеціальної освіти. *Матеріали Міжнародної науково-практичної заочної конференції «Особистісні ресурси досягнення життєвого успіху: психолого-педагогічний аспект»* (21-25 листопада 2019 р.). <https://dnukafzmp.wixsite.com/psychology/adress>

27. Ніколенко, Л. М. (2024). Цифрові технології у навчанні студентів з особливими освітніми потребами. *Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації : Матеріали X Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології*. (с. 251-254). ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. <https://ispukr.org.ua/?p=12711>

28. **Ніколенко, Л.** (2020). Роль університетів у формуванні інклюзивної культури в освіті. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір* : збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (Запоріжжя, 14 травня 2020 р., С. 68-69.). Вид-во Хортицької національної академії. <https://drive.google.com/file/d/1ZeicmseG0BbhGQ0BBhYCMR1-9yuICc8S/view>

29. **Ніколенко, Л.М.** (2024). Роль цифрових технологій в інклюзивному просторі закладу вищої освіти. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції «Психолого-педагогічні аспекти підтримки ментального здоров'я та адаптації особистості в умовах воєнного і повоєнного часу»* (Дніпро, 23-25 жовтня 2024 р., С. 27-30). Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. <https://www.fpso.dp.ua/wp-content/uploads/2024>

30. **Ніколенко, Л.** (2024). Підготовка викладачів до реалізації інклюзивного навчання у закладі вищої освіти. *Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами: збірник наукових праць*. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 100-104. <http://hnpu.edu.ua/sites/default/files.pdf>

31. **Ніколенко, Л.** (2024). Технологічно орієнтований підхід в освітній інклюзії. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти»*. (Кам'янець-Подільський, 08 листопада 2024 р., С. 218-221). <https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023>

32. **Ніколенко, Л.М.** (2024). Студентське самоврядування як рушій інклюзивних процесів в закладі вищої освіти. *Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики: тези доповідей XXIV Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 26-28 листопада 2024 р., С.423-426), у 3-х частинах. Ч. 1. Університет «Україна». <https://uu.edu.ua/upload/Conference.pdf>

33. **Ніколенко, Л.М.** (2025). Роль громадських організацій у розвитку життєтворчої компетентності здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених* (Запоріжжя, 10-11 квітня 2025 р., С.43-45). Вид-во Хортицької національної академії. <https://sites.google.com/khnnra.edu.ua/conference-hna-2025>

34. **Ніколенко, Л.** (2025). Спеціальний структурний підрозділ в системі супроводу здобувачів з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти»* (Харків, 13-14 травня 2025 р., С. 84-87). <http://hnpu.edu.ua/uk/naukovi-podiyi>

Опубліковані праці,

які додатково відображають наукові результати дисертації

35. Ніколенко, Л. & Нічуговська, Л. (2023). Практико-орієнтований підхід до розвитку когнітивної мобільності майбутнього педагога спеціальної освіти. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 26(1), 80-88. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1846>
36. Ніколенко, Л. & Ільченко, Л. (2021). Самостійна робота за дистанційної форми навчання: результати опитування студентів. *Наукові записки* (Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін., Вип. 194. Серія: Педагогічні науки), 165-167. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-194-162-167>
37. Ніколенко, Л. (2022). Поняття «життєтворчість» та «життєтворча компетентність» у парадигмі професійної підготовки педагога спеціальної освіти. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 1(23), 191-202. <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2022/1/24.pdf>
38. Мироненко, О. В., Саніна, Н. А., Турлюн, Т. С., & Ніколенко, Л. М. (2023). Студентський науковий гурток як можливість розкриття потенціалу студентів. *Медична освіта*, 1, 71-75. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.1.13546>
39. Лучанінова, О. & Ніколенко, Л. (2023). Розвиток комунікативної сфери цифрової компетентності суб'єктів освітнього процесу закладу вищої освіти. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 26(6), 136-143. <https://doi.org/10.15421/1723141>

Навчально-методичні посібники

40. Ніколенко, Л. М. (2025). Інклюзивний освітній простір у закладі вищої освіти: теоретико-методичні аспекти та самооцінювання: навчально-методичний посібник. Видавництво «Грані». <https://doi.org/10.33287/2220255>
41. Аршава, І. & Ніколенко, Л. (2021). Написання та оформлення кваліфікаційних робіт за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник. http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=13670
42. Ніколенко, Л. М., Липа, В. О., & Чернега, А. О. (2022). Методичні рекомендації щодо написання та оформлення курсових робіт за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (для студентів 3 курсу). http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=13670
43. Ніколенко, Л. М., Ісаченко, В. О., Василенко, І. М., & Чернега, А. О. (2022). Методичні рекомендації щодо написання та оформлення курсових робіт за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (для студентів 2 курсу). http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=13670
44. Ніколенко, Л. М., Бондаренко, З. П., & Зимівець, Н. В. (2023). Методичні рекомендації з організації та проведення навчальної волонтерської практики: навчально-методичний посібник для студентів першого курсу спеціальності 016 Спеціальна освіта. ДНУ. http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=13670

45. **Ніколенко, Л.** (2024). *Методичні рекомендації з дисципліни «Специметодика навчання елементарній трудовій та образотворчій діяльності» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта.* ДНУ. <https://repository.dnu.dp.ua/file/authors%3D3635>

46. **Ніколенко, Л., & Криворотько, А.** (2024). *Методичні рекомендації з дисципліни «Специметодика соціально-побутового орієнтування та соціальна адаптація дітей з ООП» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта.* Дніпро: ДНУ. <https://repository.dnu.dp.ua/file/authors%3D3635>

Апробаційні публікації

47. **Ніколенко, Л.М.** (2022). Структура життєтворчої компетентності педагога спеціальної освіти. *Психолого-педагогічні передумови успішності функціонування особистості в інформаційному суспільстві Матеріали Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції* (Дніпро, 25-26 листопада 2022 р., С. 10-13). https://www.dnu.dp.ua/view/materialu_konferenchii

48. **Ніколенко, Л.М.** (2023). Місце цифрової компетентності у професійній підготовці майбутнього педагога спеціальної освіти. *Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (Кам'янець-Подільський, 2023. С. 208-211). https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/materialy-konferentsii_2022-6.pdf

8. **Основні теоретичні та практичні положення дисертаційного дослідження** висвітлено й представлено на: міжнародних конгресах, конференціях: *Innovations and Prospects for the Development of Science and Technology in the 21st Century: Challenges of the Future* (Poland, 2022), «Organization of scientific research in modern conditions '2024» (USA, 2024), «Особистісні ресурси досягнення життєвого успіху: психолого-педагогічний аспект» (Дніпро, 2019), «Спеціальна освіта: проблеми та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2024), «Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації» (Київ, 2024), «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» (Запоріжжя, 2020), «Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами» (Харків, 2024), «Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики» (Київ, 2024), «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу» (Запоріжжя, 2025); всеукраїнських конференціях: «Психолого-педагогічні аспекти підтримки ментального здоров'я та адаптації особистості в умовах воєнного і повоєнного часу» (Дніпро, 2024), «Психолого-педагогічний супровід дітей з

інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2024), «Українська логопедія в епоху змін» (Кам'янець-Подільський, 2025), «Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти» (Харків, 2025).

9. **Наукові положення і результати дисертації** Ніколенко Людмили Миколаївни «Формування лідерських якостей особистості у діяльності студентських громадських об'єднань» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка, 2013) у тексті докторської дисертації не використовувалися.

10. **Аналіз дисертаційного дослідження** та наукових публікацій не виявив фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації на підставі перевірки у програмі StrikePlagiarism, що підтверджено протоколом аналізу звіту подібності (довідка від 1.09.2025 року). Отриманий звіт засвідчує, що запозичення, виявлені в роботі є законними і не є плагіатом, рівень подібності не перевищує допустимої межі, робота незалежна і приймається.

11. **Структурна побудова і зміст реферату** ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення та висновки, подані в рефераті, належним чином розкрито та обґрунтовано, викладено більш повно і докладно в рукописі дисертації.

УХВАЛИЛИ:

1. **Рекомендувати** дисертацію Ніколенко Людмили Миколаївни «Теоретичні та методичні засади формування інклюзивного освітнього простору в закладах вищої освіти» до захисту в спеціалізованій вченій раді Д 26.450.01 Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України для здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка.

2. **Запропонувати** спеціалізованій вченій раді Д 26.450.01 Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України призначити **офіційними опонентами**:

– доктора педагогічних наук, професора **Бойчука Юрія Дмитровича** (13.00.04 – теорія та методика професійної освіти), ректора, професора кафедри здоров'я людини та корекційної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, який має наукові праці з проблем інклюзивної освіти у вищій школі при підготовці професійних кадрів педагогічного профілю;

– доктора педагогічних наук, професора **Гладуша Віктора Антоновича** (13.00.03 – корекційна педагогіка), професора кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка, який має наукові праці з проблем інклюзивності вищої освіти в Словаччині, інклюзивних цінностей в закладах вищої освіти, а також праці, присвячені питанням формування інклюзивної компетентності педагогів та психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання;

– доктора педагогічних наук, професора **Пахомову Наталію Георгіївну** (13.00.03 – корекційна педагогіка), директора навчально-наукового інституту спеціальної та інклюзивної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, котра має наукові праці означеної проблематики.

3. **Рекомендувати** до друку реферат докторської дисертації Ніколенко Людмили Миколаївни «Теоретичні та методичні засади формування інклюзивного освітнього простору в закладах вищої освіти».

4. **Пропонувати** спеціалізованій вченій раді звернутися з проханням надіслати відгуки про реферат до таких установ:

- Запорізький національний університет;
- Бердянський державний педагогічний університет;
- Чорноморський національний університет імені Петра Могили;
- Мукачівський державний університет;
- Карпатський національний університет імені Василя Стефаника;
- Херсонський державний університет;
- Український державний університет імені Михайла Драгоманова;
- Південноукраїнський НПУ імені К. Д. Ушинського;
- Харківська гуманітарно-педагогічна академія.

Члени експертної комісії:

Чеботарьова Олена Валентинівна,

доктор педагогічних наук, професор

Супрун Микола Олексійович,

доктор педагогічних наук, професор

Форостян Ольга Іванівна,

доктор педагогічних наук, професор

Кобильченко Вадим Володимирович,

доктор психологічних наук, професор

Шевченко Володимир Миколайович,

доктор педагогічних наук,

старший науковий співробітник

ЗАТВЕРДЖУЮ
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Яремченка
Національної академії педагогічних наук України